

Задніченко Є.В., здобувач вищої освіти
другого (магістерського) рівня,
Національна академія внутрішніх справ, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Кришевич О.В., к.ю.н., професор

КВАЛІФІКАЦІЯ ДІЙ ЗА ЗАВОЛОДІННЯ ТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБОМ ШЛЯХОМ ШАХРАЙСТВА

Відповідно до статті 41 Конституції України ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним. Сучасний механізм незаконного обігу транспортних засобів зазвичай складається з комплексу взаємопов'язаних протиправних діянь, які полягають у незаконному заволодінні транспортними засобами, приховуванні, використанні, збуті, а так само в легалізації відповідного майна, а основою виступає незаконне заволодіння транспортним засобом (ст. 289 КК) [1].

Незаконне заволодіння транспортними засобами позбавляє їх власників можливості реалізувати свої права відносно них, в результаті чого завдається суттєва шкода відносинам власності, безпеці руху та експлуатації джерела підвищеної небезпеки, створюється загроза життю та здоров'ю громадян, що обумовлює високу суспільну небезпечність цих діянь, також нерідко незаконне заволодіння транспортними засобами є способом вчинення інших правопорушень. Незаконне заволодіння транспортним засобом може вчинятися таємно, відкрито, шляхом обману чи зловживання довірою, із застосуванням насильства або погроз.

Таким чином, під незаконним заволодінням транспортним засобом - вчинене умисно, активна поведінка у вигляді дії, з будь-якою метою протиправне вилучення будь-яким способом транспортного засобу у власника чи користувача всупереч їх волі. Це означає, що винна особа всупереч або поза волею власника (користувача), протиправно вилучає транспортний засіб, не маючи на нього ані дійсного, ані передбачуваного права. Слово «будь-яким» означає, що перелік способів законодавцем не обмежено і способу, який би не підпадав під цю конструкцію, немає. Так, у п. 15 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті» від 23.12.2005 № 14 зазначено, що незаконне заволодіння транспортним засобом може вчинятися таємно, відкрито, шляхом

обману чи зловживання довірою, із застосуванням насильства або погроз. Наявність або відсутність умислу на заволодіння транспортним засобом кримінально-правової оцінки дій не змінює.

Юридичними ознаками транспортного як предмета злочину, передбаченого ст. 289 КК України, що, по-перше, такий транспортний засіб повинен бути чужим для винного, по-друге, він, як правило, має належати на праві власності іншому суб'єкту права власності. Протиправність діяння тут означає, що заволодіння чужим транспортним засобом: у спосіб, який заборонено законом; особою, яка не має права на таке майно; безоплатно.

Чужим слід визнавати транспортний засіб, який не перебуває у власності чи законному володінні винного. Не є власниками транспортного засобу колективних підприємств, підприємств, які засновані на власності об'єднань громадян, акціонерних товариств члени (акціонери) цих підприємств, об'єднань і товариств, а тому незаконне заволодіння такими транспортними засобами утворює склад злочину, передбаченого ст. 289 КК України. Не є чужим для кожного з подружжя, а отже не може визнаватися предметом злочину, передбаченого ст. 289 КК транспортний засіб, який нажитий подружжям за час шлюбу і який знаходиться у спільній сумісній власності подружжя. Не є чужим для осіб, які ведуть селянське (фермерське) господарство, транспортний засіб такого господарства, оскільки він належить їм за правом сумісної власності. Інценування викрадення застрахованого транспортного засобу не є способом незаконного заволодіння таким засобом, незважаючи на те, що за відсутності доказової бази про інценування досудове розслідування за відповідними заявами і повідомленнями зазвичай починається за ст. 289 КК [3, с. 43].

Імітування настання страхового випадку (у вигляді незаконного заволодіння транспортним засобом) з метою одержання страхового відшкодування має кваліфікуватись за ст. 383 КК, а також за ст. 190 КК (із посиланням у разі необхідності на ст. 14 або ст. 15 КК) [2].

Незаконне заволодіння транспортним засобом може бути вчинене будь-яким способом, у тому числі шляхом обману або зловживання довірою, а тому дії обвинуваченого слід кваліфікувати за ст. 289 КК (Постанова ВСУ від 21.01.2016 у справі № 5-365кс15). Норми, які передбачені статтями 289 «незаконне заволодіння транспортним засобом» та 190 КК «шахрайство» у разі встановлення факту заволодіння транспортним засобом співвідносяться як спеціальна і загальна. Згідно з правилами кваліфікації злочинів, якщо діяння, вчинене винною особою, одночасно підпадає під ознаки двох чи більше кримінально-правових норм, має місце конкуренція останніх. Завжди повинна

застосовуватися та норма, яка охоплює з найбільшою повнотою всі фактичні ознаки вчиненого діяння, оскільки вона має перевагу перед нормою, яка передбачає лише частину того, що вчинив злочинець. Тому, за вчинення незаконного заволодіння транспортним засобом, у тому числі шляхом обману або зловживання довірою потерпілої особи, законодавець передбачив спеціальну норму кримінального закону – статтю 289 КК, яка має перевагу над загальною нормою кримінального закону – статтею 190 КК, а тому належить застосувати спеціальну норму кримінального закону.

Обман як спосіб заволодіння чужим транспортним засобом та придбання права на нього полягає у повідомленні потерпілому неправдивих інформації (відомостей) або приховування або приховування тієї інформації, яка мала бути повідомлена (певних відомостей) повідомлення яких мало б суттєве значення для поведінки потерпілого, з метою введення в оману потерпілого для заволодіння транспортним засобом.

Таким чином, обман може мати як активний (повідомлення потерпілому неправдивих відомостей про певні факти, обставини, події), так і пасивний (умисне замовчування юридично значимої інформації, неповідомлення тієї інформації, яка відповідно до закону або договору мала бути повідомлена) характер, тобто активної чи пасивної поведінки, що призводить до введення іншої особи в оману або закріплює вже існуючу помилку цієї особи. У другому випадку для наявності шахрайства необхідно встановити, що бездіяльність винного призвела до помилки потерпілого щодо обов'язковості або вигідності передачі транспортного засобу (права на нього) шахраєві, була причиною добровільної передачі потерпілим транспортного засобу. через шахрайські дії потерпілий (власник, володілець, особа, у віданні чи під охороною якої перебуває майно) передає своє майно чи право на майно винному, вважаючи, що останній уповноважений володіти, користуватися або розпоряджатися ними.

Література

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

2. Протидія незаконному заволодінню транспортними засобами підрозділами Національної поліції України: практичний порадник з елементами інтерактивних технологій / Бондар В.С., Бочковий О.В., Дудоров О.О., Кривонос М.В., Скляніченко Д.В. та ін. / за ред. О.О. Дудорова. Северодонецьк: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2020. 311 с.

Когут Т.М., здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна
Науковий керівник: Мазепа С.О., к.ю.н., доцент

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КІБЕРЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Сьогодні ми живемо в епоху інформаційного суспільства, коли комп'ютерні технології охопили майже всі сфери життєдіяльності не тільки суспільства, а й держави. Розвиток інформаційних технологій зумовив появу нового виду злочинності – кіберзлочинність. На сьогодні комп'ютерні злочини – це одна з найрозповсюдженіших груп суспільно небезпечних посягань. Насамперед дана проблема торкається національної безпеки майже всіх країн світу і, відповідно, «кіберзлочини» повинні нести за собою відповідну кримінальну відповідальність. На жаль, наша країна перебуває на початковому етапі впровадження інституцій та механізмів у сфері кібербезпеки, проте певну законодавчу базу вже створено.

Злочинність у визначеній сфері зростає не лише кількісно. Такі злочини стають дедалі більш складними, зростає рівень їх антисоціальної спрямованості. Даний вид злочину завдає шкоди не тільки економіці нашої держави, а й державному ладу загалом. Поширення комп'ютерної злочинності призвело до необхідності вивчення цього явища, вироблення рекомендацій з основними напрямками протидії кіберзлочинності.

Під кіберзлочинністю слід розуміти сукупність злочинів, що вчиняються у «віртуальному просторі» за допомогою комп'ютерних систем або шляхом використання комп'ютерних мереж та інших засобів доступу до віртуального простору, в межах, а також проти комп'ютерних систем, комп'ютерних мереж і комп'ютерних даних.

Кіберзлочинність є порівняно новим видом суспільно небезпечних діянь, проте на відміну від традиційних крадіжок та шахрайства, вона постійно розвивається і йде в ногу з технологіями, що у свою чергу ускладнює виявлення та протидію зазначеним протиправним діям.

Тривалий час у чинному законодавстві України було відсутнє нормативно-правове закріплення ключових термінів, зокрема таких, як «кіберзлочин» і «кіберзлочинність», що спричиняло численні дискусії як серед науковців, так і практиків – співробітників правоохоронних органів.